

Inhoud

1. Goed wonen in Gelderland.....	3
2. Goed Werk, Goed Onderwijs, Sterke Economie en een Pact voor de Publieke Sector in Gelderland	5
3. Gezondheid, Leefbaarheid, Welbevinden en Zorg	8
4. Bereikbaarheid, Openbaar Vervoer en Veiligheid	10
5. Cultuur en Sport	12
6. Landbouw	14
7. Groen en Natuur	15
8. Water	17
9. Een Eerlijke en Sociale Energietransitie, Goed Klimaat	18
10. Bestuur en Financiën	20

CONCEPT

1. Goed wonen in Gelderland

Iedereen moet zeker kunnen zijn van een goede woning. We gaan uit van de behoefte van onze (nieuwe) inwoners aan woningen. Daarbij kijken we niet alleen naar nieuwbouw, maar ook naar verbetering van bestaande woningen. De PvdA biedt ruimte aan gemeenten om aan de vraag naar goede woningen te voldoen. Waar nodig helpen we nieuwbouw versnellen.

Een passende en betaalbare woning is belangrijk. Op dit moment is dat niet voor iedereen bereikbaar. Met name voor starters wordt het steeds moeilijker om een huis te kopen. Gelderland is goed bereikbaar vanuit de Randstad en dat betekent dat in toenemende mate mensen die daar werken, hier willen wonen – bijvoorbeeld in Ede of Apeldoorn. En niet alleen koopwoningen worden steeds duurder. Ook de huurprijzen in de middencategorie en de sociale huur stijgen. Hierdoor dreigen grote groepen mensen steeds lastiger aan een betaalbare woning te komen. De komende jaren willen we ervoor zorgen dat er voldoende gebouwd wordt voor alle groepen op de woningmarkt, zowel nieuwkomers als mensen die starten op de woningmarkt, én voor mensen die vanuit een starterswoning doorstromen. De rol van corporaties is hierin cruciaal en wat de PvdA betreft lobbyt de provincie actief voor afschaffing van de verhuurdersheffing.

Meer betaalbare woningen

De wachttijden voor sociale huurwoningen zijn nog steeds te lang. Mensen die in een sociale huurwoning zitten en overwegen te verhuizen naar een koopwoning, merken dat er te weinig aanbod is aan betaalbare koopwoningen. Realisatie van zowel de sociale huurwoningen als goedkope koopwoningen is hard nodig. Het is overduidelijk dat er extra inzet nodig is om voldoende woningen te bouwen in het betaalbare segment. Het is momenteel voor o.a. (jonge) gezinnen met een normaal of bescheiden inkomen haast onmogelijk om geschikte woonruimte te vinden. Maar ook voor starters voor wie een koopwoning onbereikbaar is geworden en voor wie de wachttijd voor een sociale huurwoning oploopt. Of denk aan ouderen met een bescheiden inkomen die een te grote woning noodzakelijkerwijs blijven bezetten aangezien een modern alternatief onbetaalbaar is geworden. Er zijn meer goedkope woningen nodig om de grote vraag aan te kunnen.

Tevens wil de PvdA starten met een nieuwe en meer intensieve aanpak om voldoende sociale woningbouw te realiseren en gemeenten hier actief in te ondersteunen. De nadruk ligt daarbij op aandacht voor en realisatie van gemengde wijken.

Toekomstgericht Steengoed Benutten

De PvdA vindt dat de provincie moet blijven investeren in woningbouwprojecten in de hele provincie, waaronder het ombouwen van leegstaande panden naar woningen die een bijdrage leveren aan de leefbaarheid, de aanpak van leegstand en zodoende nieuwe woonruimte creëren, met een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit (het zogenaamde Steengoed Benutten). De afgelopen vier jaar is dat op 100 plekken in onze provincie gebeurd en daar is onze partij trots op: plekken waar niemand wilde wonen of kón wonen zijn omgebouwd tot panden die woonruimte en kwaliteit toevoegen aan de omgeving.

De komende jaren willen we hiermee door, maar we willen meer. De provincie moet investeren in die wijken en kernen waar de ruimte beter benut kan worden. Voor wonen en welzijn, duurzaam en energiezuinig. Als we als provincie het geld vrij maken om oude gebouwen fysiek om te vormen tot het kloppende hart van dorpen en wijken, dan kunnen gemeenten zich makkelijker richten op sociale samenhang. Van Steengoed Benutten naar een Toekomstgerichte, Steengoede Aanpak als basis voor sterkere wijken en dorpen.

Toekomstgericht Terugbouwen

Daarin heeft de PvdA ook aandacht voor de problemen in krimpgebieden of gebieden waar de samenstelling van de bevolking verandert. Wij willen een regeling waarin het mogelijk wordt om subsidie te verstrekken aan huizenbezitters die, om te voorkomen dat zij over enkele jaren met een onverkoopbare woning zitten, hun woning willen slopen, samenvoegen of bloksgewijs willen aanpakken (minstens drie aaneengesloten woningen) onder voorwaarde dat hier toekomstbestendig voor wordt teruggebouwd.

Samenwerking met alle partijen

Gemeenten, investeerders en woningcorporaties blijven vaak om elkaar heen draaien. Ze weten elkaar niet altijd te vinden. In de provincie hebben we al de slag gemaakt van aantallen naar de juiste woning op de juiste plek. We moeten gemeenten actiever ondersteunen om sneller goede bouwplannen op te kunnen pakken. We pakken dit ook samen met de bewoners in de dorpen en de

betreffende wijken zelf op. Alleen door samenwerking kunnen we tenslotte zorgen voor goed wonen in Gelderland.

Nieuwe woonvormen

Nieuwe trends zijn tiny houses en/of autarkisch bouwen waarbij woningen geheel zelfvoorzienend worden. Er zijn hiervan ook al mooie voorbeelden in Gelderland.

Flexibele woonvormen die gericht zijn op jongeren, ouderen en kwetsbare groepen gaan we in Gelderland extra ondersteunen.

Duurzame woningbouw

Wanneer je een laag inkomen hebt of wegens omstandigheden al een maximale hypotheek op je woning hebt dan is het moeilijk om te investeren in energiemaatregelen voor je woning. De PvdA wil dat juist groepen die het nu lastig hebben, gaan verdienen aan de energietransitie. Veel aandacht moet gaan naar de verduurzaming van de bestaande woningvoorraad. Er is op dat gebied vaak nog veel koud watervrees bij ontwikkelaars en bestuurders. Meer kennis is nodig. De provincie moet hier meer bij helpen, zeker ook als het gaat om particuliere woningen en de aanleg van bijvoorbeeld gasloze wijken. De PvdA wil ook de energielasten betrekken bij de woningbouwvoorraad zodat ook de laagste inkomens de energietransitie kunnen maken. De provincie moet voorfinanciering van verduurzamingsmaatregelen voor deze groep mogelijk maken en meehelpen financieringsinstrumenten ontwikkelen.

2. Goed Werk, Goed Onderwijs, Sterke Economie en een Pact voor de Publieke Sector in Gelderland

Iedereen moet zeker zijn van goed werk. Dat kan alleen in een economie die gaat om meer dan winst alleen. Waarin duurzame vernieuwing en maatschappelijk verantwoord ondernemen hand in hand gaan en overheid en ondernemers samen bouwen aan de Gelderse economie van de toekomst. Waarin werknemers niet beschouwd worden als kostenpost, waarin innovatie centraal staat en waarin voor iedereen ruimte is.

De PvdA vindt goed werk en een gezonde economie kerntaken voor de provinciale overheid. Dat betekent dat wij een provincie willen die meer doet dan regisseren en aanjagen. De provincie moet gemeenten ondersteunen bij het aan het werk helpen en houden van mensen en tevens zelf initiatieven nemen.

Techniek

Via een techniekpact heeft de provincie bedrijven, opleiders, jongeren en werkzoekenden bij elkaar gebracht. Want zonder goed geschoolde mensen is elke vernieuwing op het gebied van energie of duurzaamheid een illusie en komt de zo gewenste nieuwbouw van woningen ernstig in de knel. Daarom willen we bijvoorbeeld in elke school een goed technieklokaal. En op alle niveaus – van vbo tot wo – zal de onderwijspraktijk zich ook moeten verplaatsen naar de praktijk. De PvdA wil dat de provincie crossovers tussen onderwijs en bedrijfsleven verder mogelijk maakt. Verder zetten we in op een aanpak van de personeelstekorten in de bouw en de installatiebranche – zonder goede mensen in deze sectoren zullen we nooit de slag naar een duurzame samenleving en voldoende, energieneutrale, woningen kunnen maken.

Zorg

Op initiatief van de PvdA heeft de provincie zich aangesloten bij de regionale zorgpacten of deze opgericht. Samen met werkgevers en opleiders in de zorg pakken we de personeelstekorten in de zorg in Gelderland aan. Want er zijn bij lange na niet genoeg gediplomeerde helpenden, verzorgenden en verpleegkundigen om de

stijgende vraag naar zorg en ondersteuning aan te kunnen. Voor de PvdA is het onbestaanbaar dat er op dit moment onvoldoende stageplaatsen in de zorg zijn, waardoor mbo/hbo studenten in de zorg buiten de boot vallen en het personeelstekort in de toekomst alleen maar oploopt. Zorginstellingen hebben geen financiële ruimte om deze stagiaires te begeleiden of betalen. Daarom willen wij samen met opleiders, O&O fondsen en instellingen opleidingsplekken creëren (BOL en BBL) en financieren.

Uit onderzoek blijkt dat zorgmedewerkers betrokken zorgmanagers willen, minder regels en meer tijd en aandacht voor de zorgvragers. Als deze basis er is dan is er geen tekort aan bekwame zorgmedewerkers. De provincie moet Best Practice voorbeelden in Gelderland een podium geven en kennis verspreiden.

Pact voor de Publieke Sector

Maar de zorg en de techniek zijn niet de enige sectoren waar het tekort groot is. In de hele publieke sector is behoefte aan meer waardering, meer ruimte en meer autonomie. De afgelopen jaren heeft de provincie meer dan 100 miljoen euro extra geïnvesteerd in het economisch beleid. Deze miljoenen zijn vooral gebruikt om partners op de arbeidsmarkt bij elkaar te brengen, via het rode loper beleid bedrijven met succes naar Gelderland te halen en de techniek- en zorgpacten te financieren.

De Partij van de Arbeid maakt de publieke sector tot de prioriteit voor de komende vier jaar. Vanuit de coördinerende rol van de provincie trekken wij extra geld uit om samen met vakbonden, werkgevers in de publieke sector, onderwijsinstellingen op alle niveaus, arbeidsmarktregio's én werknemers vorm te geven aan een Pact voor de Publieke Sector. Omdat onze samenleving behoefte heeft aan meer leraren, verzorgenden en agenten.

MKB en innovatie

In Gelderland werken tal van mensen met hoofd, hart en handen aan een mooie toekomst voor ons allemaal. Er zijn meer banen dan ooit en dan is het onverteerbaar dat er nog zo veel mensen langs de kant staan. Daarom willen wij dat de provincie actief overheden, ondernemers en onderwijzers per regio bij elkaar brengt om iedereen aan het werk te helpen. De topsectoren Food, Health en Energy zijn belangrijk voor Gelderland en de provincie zal daarin faciliteren. Wat de PvdA betreft houden we net zoals de afgelopen jaren focus op de ontwikkeling van het MKB, daar zit de echte banengroei. De opvolger van Ik Start Smart, de zgn. Startversneller, moet zo snel mogelijk

verbreed worden om beginnende ondernemers te ondersteunen en wij willen dat de provincie kleine ondernemers helpt door te groeien. Microkredieten kunnen voor beide groepen een uitkomst zijn. En voor mensen die niet kunnen werken willen we ook in Gelderland fatsoenlijke voorzieningen. Samen met gemeenten en arbeidsontwikkelbedrijven gaan we op zoek naar nieuwe vormen van beschut en begeleid werk. Zodat iedereen zeker kan zijn van een fatsoenlijk inkomen en een zinvolle dagbesteding.

Innovatie en nieuwe werkgelegenheid wordt bemoedigt zolang er nog plekken in deze provincie zijn waar geen snel internet is. De PvdA wil dat alle Gelderlanders, ongeacht of je in een stadskern of in het buitengebied woont, toegang hebben tot snel internet.

Onderwijs

Onderwijs is de sleutel tot een zinvol leven. Goed onderwijs geeft niet alleen toegang tot werk, maar is ook basis voor ontplooiing en ontwikkeling. Een leven lang. Van primair onderwijs via het MBO tot de Gelderse universiteiten en volwasseneneducatie, elke onderwijsinstelling moet wanneer nodig op de provincie kunnen rekenen. Juist ook in krimpgebieden willen we scholen behouden: in het primair én voortgezet onderwijs. De afgelopen jaren heeft de provincie een aanpak voor laaggeletterdheid vormgegeven. Daar gaan we wat de PvdA betreft met extra aandacht mee door. Ook is extra aandacht nodig voor bibliotheekwerk en moeten kunst en cultuur voor iedereen beschikbaar zijn, juist ook voor kinderen die het thuis wat minder breed hebben. Daarom willen we scholen helpen om kunst en cultuur in de klas te brengen. Niet alleen omdat het leuk en inspirerend is, maar vooral ook omdat de arbeidsmarkt van de toekomst vraagt om creativiteit, om rekening houden met elkaar en om voorstellingsvermogen dat de werknemers van morgen moeten ontwikkelen.

Gelderland is een grensprovincie en qua economie uniek gepositioneerd tussen Randstad en Ruhrgebied. De kansen om te werken aan beide kanten van de grens zijn groot. Daarom wil de PvdA extra inzet op Duits taalonderwijs in zowel het primair als het voortgezet onderwijs.

Circulair, duurzaam en sociaal ondernemen

Gelderland is een provincie waar je goed kunt ondernemen. Dat houden we zo, want zonder ondernemers geen werk. Maar ondernemen in Gelderland is gebonden aan standaarden. Wij willen een economisch beleid waarin niet de

maximale winst voor de ondernemer, maar de maximale winst voor alle Gelderlanders centraal staat. Dat betekent dat we eisen stellen op het gebied van duurzaamheid en arbeidsmarkt. We hanteren de Prestatieladder Sociaal Ondernemerschap en nemen in elke provinciale aanbesteding duurzaamheid op als gunningsfactor. We stimuleren grensoverschrijdend ondernemerschap. De economie van de toekomst bouwen we samen. Daarin is er ruimte voor innovatieve en duurzame bedrijvigheid, gaan we zorgvuldig om met grondstoffen, is hergebruik de regel en weggooien de uitzondering en is fatsoenlijk werk voor iedereen het centrale uitgangspunt. Het sluiten van kringlopen levert ook banen op en vergt samenwerking binnen een provincie, daar moet Gelderland een bijdrage aan leveren. Juist ook in de bedrijfsvoering van de provincie zelf willen we aan het einde van de volgende Statenperiode volledig circulair worden.

Een duurzame economie ontstaat niet vanzelf. Voor bedrijven die op dit punt de regels overtreden zijn we hard, wie vooruit wil kan op onze steun rekenen.

Voorbeeldig werkgever

De overheid is in Gelderland zelf een van de grootste werkgevers. Als provincie zijn we op alle fronten een voorbeeldig werkgever. We zorgen voor mensen in publieke dienst, gaan verdringing tegen door werk ook als werk te belonen en geven de mensen die voor ons werken een (vast) dienstverband. Evenementen georganiseerd met steun van de provincie Gelderland dragen bij aan de economie van de toekomst, door werkervaringsplaatsen te bieden aan jongeren en nieuwkomers bijvoorbeeld. En in al onze aanbestedingen worden fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden streng meegewogen.

Recreatie en Toerisme

“Gelderland levert je mooie streken” en de eigenheid van deze streken willen we behouden en versterken. Belangrijk is om de bewoners en vrijwilligers bij het gebied te betrekken. Vrijtijdsbesteding draagt bij aan de economie en daarmee ook aan de werkgelegenheid in de provincie. Toerisme en recreatie zorgt voor ruim 2,4 miljard euro aan bestedingen en voor ongeveer 46.500 directe (deeltijd)banen in de regio's Arnhem Nijmegen en de Veluwe samen. De sector biedt veel werkgelegenheid aan praktisch geschoold personeel. Alleen daarom al verdient deze sector veel aandacht. Gelderland als meest groene, innovatieve recreatieprovincie van Nederland – dat is onze ambitie!

De PvdA wil doorgaan met het programma

Vitale Vakantieparken. Voor diegenen die daar nu permanent wonen moet ook een permanente oplossing worden gezocht. Iedereen moet zeker kunnen zijn van een betaalbare woning.

Herdenken en recreëren gaan in de regio rondom Arnhem hand in hand, bijvoorbeeld bij de evenementen Bridge to Liberation en de Airborneroute. Activiteiten die de herdenking aan de Tweede Wereldoorlog en het vieren van onze vrijheid centraal stellen zullen wat de PvdA betreft altijd kunnen rekenen op provinciale steun. Zo ook de viering van 75 jaar bevrijding van Nederland in 2020. De PvdA is er voorstander van om herdenken en vieren van vrijheid zo vorm te geven dat we niet alleen stilstaan bij het niet vanzelfsprekend zijn van vrijheid maar ook dat we het doorgeven aan volgende generaties. Educatie is dan belangrijk. Gelderland is rijk, ook als het gaat om natuur, cultuur, erfgoed, horeca en vele dagattracties. Bijna nergens is er op zo'n schaal zo veel te vinden. Innovatie blijft echter nodig om aantrekkelijk te blijven voor zowel binnenlandse als buitenlandse gasten. Samen met recreatiebedrijven, organisaties en gemeenten moet de provincie daarom een innovatiefonds opzetten om de Gelderse streken met al zijn mogelijkheden nog sterker op de kaart te zetten.

3. Gezondheid, Leefbaarheid, Welbevinden en Zorg

In de visie van de PvdA is een overheid een plek waar mensen samen kunnen komen om vorm te geven aan de samenleving. Centraal aan die samenleving moet niet het uitruilen van belangen staan, maar het welbevinden van de inwoners, de kwaliteit van leven, de leefbaarheid van de regio's, steden, dorpen en wijken en de zorg voor elkaar.

Op initiatief van de PvdA experimenteert de provincie Gelderland met het meten van "welbevinden", of geluk, als maatstaf voor succesvol beleid. De PvdA stelt dat alle beleidsmaatregelen vanaf deze bestuursperiode die de provinciale overheid neemt gewogen moeten worden aan het positieve effect op het welbevinden van de inwoners.

Bij gezondheid is er veel eigen keuze, hoe vaak je gaat sporten, wat je eet, of je drinkt, rookt, gevaarlijke dingen doet. Allemaal redelijk vrije keuzes. Waar je als inwoner minder invloed op hebt is die drukke weg die gepland is naast je huis, of de papierfabriek die stinkt, of de autosloperij die het niet zo nauw neemt met de voorschriften van zijn vergunning en ook 's avonds of in het weekend lawaai maakt. Met name geluidsoverlast en luchtkwaliteit zijn twee factoren die belangrijk zijn bij gezondheidsklachten die door omgeving veroorzaakt worden. De provincie is bevoegd gezag bij veel van de grote veroorzakers en moet goed toezicht houden.

Leefbaarheid is een kerntaak

Werken aan leefbaarheid. Dat is de basis voor iedere overheid en dus ook voor de provincie. Er met zijn allen voor zorgen dat mensen samen vooruit kunnen, mee kunnen doen en dat niemand wordt uitgezonderd. Zorgen voor een sociale, leefbare, veilige en gezonde samenleving. Leefbaarheid is in de nieuwe periode wat de PvdA betreft geen bijzaak meer, maar wordt in de provincie Gelderland gewoon een kerntaak.

Leefbaarheid is een verbindend concept tussen het harde, fysieke, domein waar de provinciale overheid om bekend staat en het zachte, sociale, domein. Het is de kernvraag van de samenleving de komende jaren, waarin steeds meer mensen steeds ouder worden, en iedereen zoekt naar een fysieke plek om elkaar weer te ontmoeten. Denk bij zo'n fysieke plek aan brede dorpshuizen, waar alle

voorzieningen zoals tandarts, huisarts, kinderopvang, en fysio bij elkaar zitten.

Leefbaarheid is een leidend principe en verbindend concept in voorstellen als Toekomstgericht Steengoed Benutten, het Zorgpact en het Pact voor de Publieke Sector, en het stimuleren van woonzorgprojecten. Zo nodig trekken we voor deze taak extra geld uit.

Verder uitwerken zorgpact

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de taken op het gebied van zorg en ondersteuning, werk, onderwijs en jeugd. Echter ook de provincie kan een bijdrage leveren op dit gebied. In de vorige periode hebben we aandacht besteed aan de tekorten aan zorgmedewerkers in de regio. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat het imago van de ouderenzorg verbeterd wordt zodat meer mensen daar willen gaan werken? Met behulp van het zorgpact kunnen we in ieder geval alle partijen bij elkaar brengen. Hier moet zeker ook in de volgende periode op ingezet worden. Uit onderzoek blijkt dat zorgmedewerkers betrokken zorgmanagers willen, minder regels en meer tijd en aandacht voor de zorgvragers. Als deze basis er is dan is er geen tekort aan bekwame zorgmedewerkers. De provincie moet Best Practice voorbeelden in Gelderland een podium geven en kennis verspreiden.

Stimuleren woonzorgprojecten

Nederland heeft te maken met een steeds ouder wordende bevolking die meer en complexere zorg nodig heeft. Naast de vraag om geschikte woningen voor ouderen dreigt er ook een tekort aan geschikte en betaalbare woningen voor bijvoorbeeld cliënten in de ggz en mensen die verblijven in de opvang voor daklozen. De opgave voor gemeenten is met name door alle huidige ontwikkelingen met nieuwkomers en zorgtaken al zeer groot. Mede daarom moet de provincie samen met de gemeenten goed in kaart brengen wat de specifieke behoefte en problematiek is. De provincie moet als het gaat om woonzorgprojecten een stimulerende rol spelen via de subsidieregeling Leefbaarheid en het stimuleren van kennisdeling. De provincie zet een Maatschappelijk Innovatie Fonds op waaruit garantstelling gegeven kan worden in combinatie met financiering vanuit bijvoorbeeld de Bank Nederlandse Gemeenten. Zo vult het fonds zichzelf aan zonder extra kosten voor een organisatie als Oost NV.

Ondersteuning vrijwilligers en Leefbaarheidsalliantie

De organisaties Zorgbelang, Vereniging Dorpshuizen & Kleine Kernen, Spectrum en Plattelandsjongeren Gelderland vormen samen

de Leefbaarheidsalliantie van Gelderland. In de loop der jaren hebben zij een provinciebreed netwerk van regionaal functionerende vrijwilligers opgebouwd die een grote bijdrage leveren aan de participatie van burgers, met name de meest kwetsbaren. Door de Leefbaarheidsalliantie de ruimte te geven om actief dorpen, buurtschappen en wijken te ondersteunen stimuleren we de oprichting van zelforganisaties en samenwerking, waardoor meer bewoners actief worden op het brede terrein van leefbaarheid. Dit werk is van groot belang en dient structureel ondersteund te worden

Armoedebeleid

De provincie heeft geen kerntaak als het gaat om actieve armoedebestrijding. Voor de PvdA is ieder leven in armoede er echter één teveel. Vanuit haar coördinerende taak moet de provincie daarom een subsidieregeling in het leven roepen die gemeenten en andere georganiseerde partners uitnodigt om best practices, kennis en kunde op het gebied van armoedebestrijding te verspreiden. Projecten die inzetten op de preventie van armoede, op het voorkomen van sociale uitsluiting van jongeren en kinderen en op het verspreiden van kennis hierover om zo te komen tot duurzame oplossingen voor armoedeproblematiek kunnen rekenen op provinciaal geld. De provincie coördineert en geeft overkoepelend vorm aan deze projecten.

Armoedepreventie begint bij de jeugd. Het Jeugdsport- en Cultuurfonds Gelderland is in de afgelopen jaren een goede partner gebleken om sport en cultuur voor kinderen uit arme gezinnen toegankelijk te maken. De PvdA heeft hier ook altijd op ingezet. In de komende periode breiden we deze samenwerking uit met alle organisaties die betrokken zijn bij "Samen 4 alle Kinderen".

Geen laagvliegroues

Bij een gezond en leefbaar Gelderland hoort ook een schone lucht en geen geluidsoverlast. Vliegveld Lelystad mag dus pas open nadat de nu voorgenomen laagvliegroues boven Gelderland zijn geschrapt.

4. Bereikbaarheid, Openbaar Vervoer en Veiligheid

Goed Openbaar Vervoer

Bereikbaarheid betekent goed openbaar vervoer. Dat is in de meer landelijke gebieden van onze provincie best lastig. Oplossingen moeten daarom uit meerdere richtingen komen: snelle fietsroutes, een flexibel OV-vangnet dat naadloos aansluit op de vaste OV-lijnen, meer deelauto's. Denk ook aan voldoende fietsparkeerplekken op stations en deelfietsen. Vrijwilligers die een initiatief willen ontplooiën moeten van de provincie alle ruimte krijgen. Daarnaast pleiten we voor meer en betere treinaansluitingen. Dankzij de PvdA heeft de provincie de afgelopen jaren gewerkt aan de verdubbeling van het spoor tussen Arnhem en Doetinchem. Verdere verbetering van deze spoorverbinding tot aan Winterswijk is nodig. De provincie blijft er bij ProRail en de Rijksoverheid op aandringen dat de Spoorknop Arnhem-Oost moet worden aangepakt om een significante verbetering van het spoorverkeer in Oost Nederland mogelijk te maken.

Op plekken waar een toename van reizigersaantallen wordt verwacht, zoals in Harderwijk en Ede/Wageningen, nemen we passende maatregelen. In Harderwijk dringen we aan op een derde spoor om het station geschikt te maken als Intercitystop. En in Ede optimaliseren we de OV-verbinding naar de Wageningen-campus om studenten én werknemers van de daar gevestigde bedrijven op een schone en duurzame manier, passend bij de stad, snel ter plekken kunnen komen.

Speciale aandacht in bereikbaarheid via het OV heeft de PvdA voor scholen, ziekenhuizen en onderwijsinstellingen. In haar beleid moet de provincie ervoor zorgen dat iedereen die naar een school of een ziekenhuis gaat zeker kan zijn van OV daar naartoe.

In het OV is veiligheid en comfort belangrijk. De provincie ziet erop toe dat in de aanbestedingen toezicht, bijvoorbeeld via camera's, en sanitaire voorzieningen zoals toiletten in de trein zijn opgenomen.

Flexnet, beter dan het OV nu

In het buitengebied willen we goedgebruikte vaste busverbindingen behouden en daarop aanvullend een flexibel netwerk van OV op afroep organiseren, dat vervoer van deur tot deur in plaats van halte-naar-halte mogelijk maakt. Lijnen die dunbezet zijn mogen pas verdwijnen op het moment dat in het flexibel vervoer een toegankelijke, betaalbare oplossing is voorzien.

De pilot met BrengFlex wordt voortgezet, onder voorwaarde dat het tarief voor korte afstanden omlaag gaat - €3,50 is een te hoog tarief om BrengFlex een volwaardig alternatief voor andere mobiliteit te laten zijn.

Grensoverschrijdend OV

De PvdA wil goede grensoverschrijdende OV-verbindingen, waaronder een verbinding Nijmegen-Kleef-Emmerich-Doetinchem die gebruik maakt van het oude spoortracé. Voorwaarde hiervoor is wel dat de gemeenten Nijmegen en Berg en Dal zich ook bestuurlijk en financieel aan dat plan committeren en de centrumomgeving van Groesbeek veilig doorkruist kan worden.

De provincie maakt het wat de PvdA betreft in overleg met de Duitse deelstaat Noordrijn Westfalen en de Euregio mogelijk om met de OV-chipkaart de grens over te steken.

Toegankelijkheid, Betaalbaarheid en Arbeidsvoorwaarden chauffeurs

Toegankelijkheid en betaalbaarheid in het OV staan bovenaan. De provincie moet wat de PvdA betreft waarborgen dat iedereen gebruik kan maken van het OV, ook als je een lager inkomen hebt en ongeacht beperkingen. De provincie ziet stevig toe op de tarifiering door de concessiehouders en stimuleert dat voor minima en kinderen lagere tarieven worden gehanteerd. Voor de PvdA is belangrijk dat chauffeurs en werknemers in het OV goed worden beloond en goede arbeidsvoorwaarden hebben. Wij hebben dat ook laten opnemen in de eisen van de nieuwe concessies. De provincie maakt daarover afspraken met de concessiehouder en moet streng op die afspraken toezien.

Bereikbaarheid

Om aan de klimaatdoelen van 2050 te voldoen moet het gebruik van de auto worden teruggedrongen. Dat betekent echter niet dat we de kwaliteit van de bestaande provinciale wegen en belangrijke verbindingen – denk aan A15 en A1 – kunnen vergeten. Zo zien we knelpunten in de A28 en de bereikbaarheid van de Stedendriehoek. Denk hierbij aan verbreding van de A1 tussen Apeldoorn en Deventer. Denk ook aan de bereikbaarheid van Zutphen via de N348 en N345.

Met de IJssel, Rijn, Waal en het Twentekanaal is onze provincie bij uitstek ook een provincie voor vervoer over water. We willen meer vrachtvervoer over het water en het spoor, zo beperken we het aantal vrachtwagens op de weg. Dit kan alleen met een goede waterinfrastructuur en voldoende overslagfaciliteiten van weg naar water en spoor. Voorbeelden

hiervan zijn de Railterminal Gelderland bij knooppunt Valburg en het verbeteren van de Noorderhaven in Zutphen. Bereikbaarheid is niet alleen een kwestie van verkeer. Een hoogwaardige infrastructuur is meer dan alleen maar goederen verplaatsen van Arnhem naar Bommel, woon-werkverkeer van Apeldoorn naar Zutphen, of streekvervoer van Ede naar Barneveld. Het betekent ook snel internet in de buitengebieden van de Betuwe, Veluwe en de Achterhoek – digitale bereikbaarheid.

Gezond en duurzaam vervoer

Bereikbaarheid telt. En dat geldt t.a.v. de steden in onze provincie, maar net zo goed voor de meer landelijke gebieden. Bereikbaarheid, gezondheid en duurzaamheid gaan hand in hand. Met het aanleggen van de Dorpensingel tussen Lent en Bommel draagt de provincie bij aan minder overlast door de dorpskernen en schonere lucht. Minder auto's betekent minder beslag op ruimte, minder fijn stof en gezondere lucht. Tegelijkertijd moeten onze steden en dorpen bereikbaar zijn. Dat betekent dat wij in Gelderland in zullen zetten op beter en meer gebruik van elektrische auto's en dat oplaadpunten ook voor lagere inkomensgroepen in de buurt zijn. Minder auto's kan worden gerealiseerd door een impuls te geven aan het openbaar vervoer, OV op afroep, deelauto's en aantrekkelijke fietsverbindingen.

Veilige wegen

Iedereen wil veilig en snel van huis naar werk, of naar stad en dorp. Dat vraagt veel van onze infrastructuur. Kwaliteit van de wegen, kwaliteit van openbaar vervoer en de toegankelijkheid ervan. Onze provincie telt veel 80 km wegen. Wegen waar relatief gezien de meeste ongelukken gebeuren. Samen met Noord Brabant scoort Gelderland het hoogste in het aantal dodelijke verkeersongelukken. Dat betekent dat verkeersveiligheid een topprioriteit moet zijn. We pleitten daarom voor maatregelen die de veiligheid op de Gelderse wegen ten goede komen. Het beperken van de maximumsnelheid op een aantal wegen en het scheiden van fietsers en automobilisten kan bijdragen aan de veiligheid. Een goed voorbeeld hiervan is de nieuwe onderdoorgang in Dieren, waarbij automobilisten onder de fietsers en voetgangers door kunnen. Daar waar gemeenten werk willen maken van een dergelijke onderdoorgang, zoals de gemeente Renkum bij Wolfheze, zal de provincie meedoen vanuit haar rol

Denk hierbij ook aan het veiliger maken van spoorovergangen voor fietsers en voetgangers.

De veiligheidsregio's vallen niet langer onder toezicht van de provincie. De PvdA wil er echter voor zorgen dat de aanrijdtijden van ambulances overal in onze provincie onder de daardoor vastgestelde maxima vallen. De PvdA wil daarom dat de provincie een onderzoek uitvoert naar de huidige praktijk van aanrijdtijden en zich samen met de veiligheidsregio's en gemeenten committeert aan de uitkomsten daarvan. Personeelstekorten voor ambulancepersoneel pakken we aan via ons Pact voor de Publieke Sector en de Zorgpacten. Wanneer veiligheidsregio's behoefte hebben aan extra fysieke posten kijkt de provincie hoe zij hierin kan meefinancieren.

Meer fiets- en wandelpaden

De toegankelijkheid van onze dorpen, steden, natuurgebieden en Gelderse landschappen is van groot belang. We willen blijven investeren in de recreatieve infrastructuur in combinatie met natuur- en landschapsontwikkeling. Een goed netwerk van wandel-, fiets- en ruiterspaden is daarbij essentieel.

Concreet stellen we voor: snelfietsroutes op o.a. de Veluwe (Harderwijk Apeldoorn, Amersfoort Harderwijk), Stedendriehoek, Arnhem – Nijmegen e.o., Achterhoek (Doetinchem, Winterswijk, Groenlo, enz.) en de Betuwe (Zaltbommel – Tiel – Nijmegen). 's Nachts moeten de fietspaden in provinciaal beheer goed verlicht zijn, in het kader van veiligheid voor mens en dier.

Het snelfietspad tussen Arnhem en Nijmegen zal bij het kruisen van de nieuw aan te leggen Dorpensingel via een fietstunnel gaan lopen – de gemeenten Nijmegen en Lingewaard, voor wie de Dorpensingel een graag geziene ontwikkeling is, dragen daar naar rato aan bij.

5. Cultuur en Sport

Cultuur en sport zijn meer dan alleen vrijetijdsbesteding. Het brengt mensen samen, maakt dat je je grenzen kunt verleggen, biedt de kans talenten te ontwikkelen. Samen met verenigingen, gemeenten en scholen bouwt de provincie aan een gezonde, sportieve, culturele en duurzame samenleving. Cultuur en sport moeten voor iedereen toegankelijk zijn, ongeacht je inkomen, leeftijd en of je een beperking hebt.

Een bruisend cultureel klimaat

Wij geven cultuur ook in de volgende periode de plaats die het verdient. Evenementen maken het leven in Gelderland zoveel aantrekkelijker. Monumenten en kunst zoveel mooier. In Gelderland zijn enorm veel en mooie musea. Nationale gezelschappen als Introdans, het Gelders Orkest, het Nationaal Jeugdorkest en Kwatta hebben hier hun thuisbasis. Bibliotheken zijn belangrijke ontmoetingsplaatsen waar lezen centraal staat. Ook mensen die moeite hebben met lezen, schrijven en digitale ontwikkelingen kunnen hier terecht. Kortom, cultuur verrijkt het leven van alle Gelderlanders en hun bezoekers.

Subsidies Eenvoudiger

Veel aanbieders van sport en cultuur weten vaak niet wat er mogelijk is aan subsidies en hebben steeds meer moeite om aan alle nieuwe regels te voldoen. Organisaties moeten daarom altijd bij de provincie kunnen blijven aankloppen voor hulp en gebruik kunnen blijven maken van het netwerk. Dat geldt voor professionele instellingen maar zeker voor (kleine) initiatieven die worden gedragen door vrijwilligers en een belangrijke bijdrage leveren aan de leefbaarheid in dorpen en wijken. De spelregels voor subsidieaanvragen en de verantwoording worden vereenvoudigd

Ieder kind moet mee kunnen doen

Deelname aan sport en culturele activiteiten is belangrijk voor de ontwikkeling. Het stimuleert creativiteit en voorstellingsvermogen en bevordert de capaciteit om samen te werken. En jong geleerd is oud gedaan. Maar niet alle kinderen kunnen vanzelfsprekend meedoen. 1 op de 9 kinderen groeit op in armoede. De provincie zorgt ervoor dat via de instellingen die aangesloten zijn bij "Samen 4 alle Kinderen", zoals het Sport- en Cultuurfonds en Stichting Leergeld, er geen financiële belemmeringen zijn om alle kinderen in Gelderland te kunnen laten sporten of mee te laten doen met bijvoorbeeld toneel of muziekles.

Talentontwikkeling, Sport en Cultuur op School

In de afgelopen periode is een belangrijk speerpunt van de PvdA, een impuls aan de culturele sector, gerealiseerd. Met een financiële impuls van in totaal €20 miljoen staat er nu weer een bruisend cultureel aanbod in Gelderland. Maar een bruisend cultuuraanbod en topsporters ontstaan niet vanzelf; het groeit vanuit de amateursport en zij die als hobby toneel, dans of muziek beoefenen. Culturele instellingen en topsport moeten wat de PvdA betreft altijd verbonden zijn aan hun wortels en talentontwikkeling en sport en cultuur op school mogelijk blijven maken.

School is een van de plekken waar alle kinderen in aanraking kunnen komen met cultuur, zoals theater, muziek en dans. Maar scholen lopen vaak tegen praktische problemen aan om er de tijd in te investeren die het nodig heeft. De PvdA wil dat de provincie een fonds beschikbaar stelt waaruit scholen kunnen putten om bijvoorbeeld vervoer te bekostigen of extra begeleiding. Cultuurmij Oost moet hierin een belangrijke rol spelen.

Sport dichtbij

De sportclub en de sportvereniging zijn ontmoetingsplaatsen en centra van lokale netwerken. Sport is een belangrijk onderdeel in het leven van velen. De PvdA wil dat de provincie lokale sportaanbieders nog beter helpt om een duurzaam sportaanbod te verwezenlijken. De PvdA wil dat de provincie extra gaat investeren om aangepast sporten mogelijk te maken. De provincie moet ook meer geld investeren in lokale sportevenementen en breedtesport. Belangrijke voorwaarden daarbij zijn dat de sportevenementen, sporthallen, speeltuinen en natuurgebieden toegankelijk (rolstoelvriendelijk) zijn voor iedereen en dat verenigingen ondersteund worden bij het verduurzamen van accommodaties bijvoorbeeld door zonnepanelen. De PvdA wil dat iedere sportclub in Gelderland een Open Club wordt – voor iedereen. Om te bouwen aan een sportief Gelderland komen er naast projectsubsidies meer mogelijkheden voor structurele subsidies. Dan kunnen organisaties namelijk duurzame keuzes maken. Zoals de Gelderse Sportfederatie, die ervoor zorgt dat oud en jong in dorpen en buurten blijven bewegen

Er komt extra budget om de Buurt- en Sportcoaches in te zetten om basisscholen te ontlasten en meer gymuren in te zetten. Tenslotte zal de provincie zich inzetten om samen met het Rijk, gemeenten en het primair

onderwijs schoolzwemmen op iedere basisschool in Gelderland mogelijk te maken.

daar extra gelden voor vrijgemaakt. In de komende jaren gaan we daarmee door.

Sporttalent in Gelderland

De PvdA is trots op de sportevenementen die in Gelderland zijn. We moeten daarin blijven investeren want het is goed voor de bekendheid van de regio's en daarmee het toerisme en de economie. De PvdA wil dat ook in de topsport er een groter podium is voor aangepaste sporten. Bij grote evenementen moeten het nemen van duurzaamheidsmaatregelen en de toegankelijkheid voor en deelname van iedereen belangrijke voorwaarden.

Kernsportenbeleid

De huidige Gelderse kernsporten (atletiek, judo, paardensport, wielersport, tennis en volleybal) zijn sporten waar Gelderlanders goed in zijn. Wat de PvdA betreft is deze keuze echter te beperkt. Wij zien liever aandacht voor samen sporten, teamsporten, of sporten die socialiserend werken. Bij dat laatste denken wij vooral aan wijkinitiatieven die jongeren een plek bieden om samen te komen. De PvdA ziet in teamsporten een kans om samenwerken, oog voor elkaar en het verenigingsleven een impuls te geven.

Cultuur in de buurt

In kleine kernen wordt het steeds lastiger goede culturele voorzieningen, zoals een theater of een bibliotheek in stand te houden. De provincie stelt middelen beschikbaar aan gemeenten om duurzame oplossingen te vinden tegen deze verschraling van het aanbod. Voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld coöperaties van cultuurinstellingen en de bibliotheek op school.

Cultuur in de toekomst

We zien dat cultuurbeoefenaars, zowel op amateur als op topniveau moeite hebben hun hoofd boven water te houden. Daarom pleit de PvdA ervoor door middel van impuls gelden het fundament van de Gelderse culturele instellingen te versterken.

Laaggeletterdheid aanpakken

Laag geletterdheid beperkt mensen in hun maatschappelijk functioneren, de provincie rekent het tot haar taak daar waar nodig gemeenten en organisaties te ondersteunen bij bestrijden en voorkomen van laaggeletterdheid. Waar nodig investeert de provincie mee.

Cultureel erfgoed

Gelderland kent een groot aanbod aan cultureel erfgoed – landgoederen, kastelen, kerken, molens. De PvdA vindt het belangrijk dat dit erfgoed in stand blijft. De afgelopen periode zijn

6. Landbouw

Natuurinclusieve landbouw

De PvdA wil graag gezonde agrarische bedrijven. Dat wil zeggen, bedrijven met een gezonde bedrijfsvoering én een positief effect op hun leefomgeving. De PvdA wil de agrarische sector stimuleren in de overgang van gangbaar naar natuurinclusieve en klimaatinclusieve landbouw. Deze maakt gebruik van wat de natuur op, om en onder het bedrijf te bieden heeft, versterkt de biodiversiteit van het boerenland en is zo min mogelijk belastend voor de natuur. Boer en burger moeten weer dicht bij elkaar worden gebracht. Het belang van goed en gezond voedsel uit de regio wat met aandacht voor dier, dierenwelzijn, milieu en leefomgeving is gemaakt is groot. Er moet wat de PvdA betreft veel meer aandacht naar eerlijke prijzen voor eerlijke voeding. De biologische landbouw en kringloopboeren zijn hiervan een goed voorbeeld. Gezond eten en een gezonde leefomgeving zijn van levensbelang. Daarom is een integrale provinciale aanpak gericht op een ecologisch houdbare en grondgebonden vorm van voedselproductie noodzakelijk.

De provincie stimuleert en ondersteunt wat de PvdA betreft ook meer vormen van voedselproductie die kennis verspreidt en mensen dicht bij elkaar brengt. Denk daarbij bijvoorbeeld aan boerderijen of andere organisaties die combinaties maken met zorg, educatie en recreatie, stadslandbouw, voedselbossen en schooltuinen.

Jonge boeren en starters ondersteunen

Er zijn steeds minder boeren en dat is zorgelijk als het gaat om onze voedselvoorziening en ons platteland. Jonge boeren en starters dienen daarom van de provincie extra ondersteuning te krijgen als het gaat om bijv. verduurzaming en kennisuitwisseling. Knelpunten in de regelgeving, de consument die hoge eisen stelt maar weinig wil betalen, de rol van de tussenhandel en de supermarkten die er mede voor zorgen dat de boer weinig overhoudt en de concurrentie uit het buitenland waar vaak minder hoge eisen worden gesteld maken het ondernemers lastig. Samen met de sector en de landelijke overheid moeten we ervoor zorgen dat boeren in Gelderland toekomst houden.

Handhaving

De agrarische sector heeft een zeer grote invloed op de kwaliteit van het Gelderse buitengebied. Positief want boeren zijn ten slotte de cultuurdragers van ons landschap. Met name de grondgebonden landbouw zorgt voor een aantrekkelijk platteland en een groot aantal

boeren draagt door landschapsbeheer en de koe in de wei bij aan onze mooie Gelderse streken. Helaas zijn er echter ook bedrijven die een negatieve invloed hebben. Op het gebied van handhaving moet er strenger opgetreden worden tegen bedrijven die geen rekening houden met hun omgeving. Met name de overlast van de intensieve veehouderij moet worden aangepakt ten behoeve van gezondheid en de leefbaarheid. Niet meer kijken naar berekeningen op papier maar naar daadwerkelijke metingen en de praktijk ter plekke. Goed dat er in de vorige periode een moratorium op de geitenhouderij is vastgesteld. Het totaal aantal dieren in de Gelderse intensieve veehouderij mag niet verder groeien. Verdere industrialisatie van de landbouw moet voorkomen worden.

Veiligheid mestvergisters

De provincie draagt er zorg voor dat zowel mens als milieu beschermd gaan worden tegen de risico's van zowel de opslag als de verwerking van grote hoeveelheden mest en de stoffen die bij de verwerking gebruikt worden. De omvang van mestvergisters begint dermate vormen aan te nemen dat de risico's en gevolgen bij ongelukken groot zijn. Daarom dient de provincie zeer terughoudend en kritisch bij vergunningen te zijn.

7. Groen en Natuur

Het groene kapitaal van de provincie moet zorgvuldig beschermt en versterkt worden. Groen maakt mensen gezonder, levert meer welzijn op, zorgt voor meer biodiversiteit en voor aantrekkelijke Gelderse streken. Voor recreatie en toerisme en ook voor de economie en het vestigingsklimaat is een groene omgeving en een aantrekkelijk landschap van grote waarde. Daarom wil de PvdA meer investeren in ecologische verbindingen, het beheer van groen en dient het Gelders Natuur Netwerk zo snel mogelijk te worden afgerond.

Gelders plan voor biodiversiteitsherstel

Het gaat slecht met de flora en fauna in Gelderland en daarom moet er een Gelders plan voor biodiversiteitsherstel komen. Het is noodzakelijk om samen met ondernemers, organisaties en vrijwilligers acties te ondersteunen die het landschap en groen versterken en de biodiversiteit vergroten. Meer bloemrijke bermen, meer kruidenrijke graslanden, meer aanplant van bomen en waardevolle landschapselementen. Als provincie hierbij ook het goede voorbeeld geven, zorgvuldig omgaan met Natura 2000 gebieden en bijvoorbeeld terughoudend zijn met de kap van bomen langs provinciale wegen.

De toestand van de akker- en weidevogels op het boerenland is dramatisch. Al tientallen jaren holt het aantal grutto's, Kievitten, scholeksters en veldleeuweriken achteruit. Dit is een signaal dat het over het geheel slecht gaat met het landschap en de biodiversiteit. Het Actieplan Akker- en Weidevogels heeft al veel goeds in gang gezet. We willen de agrarische natuurverenigingen, ondernemers en andere partijen ondersteunen om dit werk actief voort te zetten.

Compensatieplicht voor natuur- en landschapselementen

Er moet in de openbare ruimte een compensatieplicht komen voor natuur- en landschapselementen. Als je groene elementen weghaalt of versteent dan moet dat op een andere plek gecompenseerd worden. Natuuraanleg en landschapsontwikkeling is niet iets wat alleen van belang is in natuurgebieden of op het platteland. Ook industriegebieden en woonwijken moeten hier meer aandacht aan gaan besteden. Kennis en educatie zijn hierbij belangrijk en hier moet de provincie het voortouw in nemen.

Groene schoolpleinen

Het is belangrijk dat kinderen op jonge leeftijd veelvuldig in aanraking komen met natuur. Zeker in steden is dat niet vanzelfsprekend. Kinderen komen minder buiten en minder in de natuur. Als kinderen regelmatig buiten in het groen spelen, hebben ze minder kans op het ontwikkelen van depressies, ADHD en overgewicht. Ze worden er gezonder maar vaak ook nog slimmer en socialer van. Wat de PvdA betreft zorgt de provincie samen met organisaties en gemeenten voor meer groene schoolpleinen in Gelderland.

Jongeren moeten meer betrokken worden bij de opgaven van de provincie. Als zij de waarde van groen en natuur beter leren kennen dan zullen ze hier later ook beter voor zorgen. De provincie zal de activiteiten van de vorige periode om jongeren te betrekken actief voortzetten, zowel in het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs.

Gelderse bijendag

De provincie gaat een Gelderse bijendag organiseren. Samen met scholen en betrokken organisaties wordt hierbij ingezet op meer kennis en meer kleur in Gelderland. Dit is niet alleen van belang voor de natuur. Zonder biodiversiteit, bloeiende bloemen en de bestuiving van insecten is onze voedselvoorziening heel lastig op peil te houden. We zijn als mens gewoon hartstikke van de natuur afhankelijk. Hierin moet de provincie ook extra aandacht hebben voor bijvriendelijk bermbeheer.

Gelderland gifvrij

In Gelderland zie je ieder jaar helaas weer vele velden gifgeel kleuren vanwege het doodspuiten van het gewas met het omstreden bestrijdingsmiddel glyfosaat (Round Up). De provincie is zelf al op de goede weg doordat zij op haar eigen gronden en bermen geen gif meer gebruikt. Uiteindelijk moet in het belang van de biodiversiteit heel Gelderland gifvrij worden.

Meer toezicht buitengebied

De provincie zorgt er met een duidelijk plan van aanpak voor dat het toezicht in het buitengebied verbeterd gaat worden. Loslopende honden, motorcrossers, stroperij, het storten van huisafval, drugsdumpingen en andere overtredingen gaan ten koste van de natuur en de veiligheid in het buitengebied. Als we natuurgebieden toegankelijk willen houden en veilig van ons mooie buitengebied willen blijven genieten dan moet het toezicht en de handhaving goed geregeld zijn.

Extra ondersteuning groene vrijwilligers

Zonder vrijwilligers zijn we nergens. Zij zijn het cement van de samenleving. Organisaties die ervoor zorgen dat meer mensen betrokken worden bij voorlichting en het onderhoud van groen en landschap dienen structureel extra ondersteuning te krijgen, het budget hiervoor moet worden verdubbeld. Organisaties als bijvoorbeeld Landschapsbeheer Gelderland en IVN moeten hun waardevolle werk goed kunnen doen. Voorkomen moet worden dat er ieder jaar weer onzekerheid komt over de bijdrage van de provincie.

CONCEPT

8. Water

Tegengaan verstening

Zowel vanwege de natuurwaarde als voor de afvoer van het water bij stortbuien willen we de verdere verstening en betegeling van dorpen en wijken tegengaan. Door middel van voorlichting en stimuleringsmaatregelen wil de PvdA samen met waterschappen en gemeenten meer waardevol groen realiseren. Ook ter voorkoming van verdroging en hittestress is dit van belang. De provincie sluit hiervoor o.a. aan bij Operatie Steenbreek. Met voorlichting en ondersteuning ervoor zorgen dat de voortgaande verstening van de buitenruimte teruggedraaid gaat worden. Ook de Gelderse inwoners hebben hier een verantwoordelijkheid. Samen met gemeenten zorgen voor voorlichting om ook particuliere tuinen groener te maken.

Droge voeten houden

De waterveiligheid is van groot belang om in Gelderland droge voeten te houden. Hiervoor dient de provincie goed samen te werken met alle betrokken partijen. Rivieren moeten waar nodig ruimte krijgen. En om extreme neerslag aan te kunnen moet de provincie meer natuurlijke klimaatbuffers gaan realiseren. Dit zijn gebieden die dankzij een soort sponswerking water zo lang mogelijk vasthouden. Hierbij dient altijd aandacht te blijven voor de bewoners in het gebied, versterken van biodiversiteit, toerisme en recreatie. Op het platteland wordt samen met ondernemers, gemeenten en het waterschap actief bekeken hoe overstromingsrisico's wateroverlast en watertekorten preventief aangepakt kunnen worden. Hierbij is samenwerking met de andere provincies en Duitsland noodzakelijk.

Schoon en genoeg drinkwater

Veel natuurgebieden hebben last van verdroging, waardoor hun biodiversiteit afneemt. De vraag naar water blijft stijgen, zeker de drinkwaterbehoefte zal de komende jaren met 30% toenemen. Grondwateronderzoek en een concreet plan van aanpak is nodig om de problematiek in de verschillende regio's goed in beeld te brengen. Hierbij dient ook aandacht te zijn voor het terugdringen van vervuiling door mest, geneesmiddelen en bestrijdingsmiddelen. Wereldwijd is de toenemende plastic soep en andere waterverontreinigingen in zeeën en rivieren een grote zorg. Alle grote Nederlandse Rivieren stromen door Gelderland. Het is daarom van belang actief in te zetten op schone rivieren.

Alle Gelderlanders een zwemdiploma

De afgelopen periode zijn er in de Gelderse rivieren helaas een aantal mensen verdronken omdat ze niet zwemvaardig genoeg waren en de kracht van water onderschatten. De provincie zet actief in op veiligheid en voorlichting rondom zwemwater en bekijkt samen met gemeenten en het rijk hoe we ervoor kunnen zorgen dat iedereen in Gelderland straks gewoon een zwemdiploma heeft.

Daarom zal de provincie in gesprek met het Rijk, gemeenten en het primair onderwijs inzetten op schoolzwemmen op alle basisscholen in Gelderland. Zo nodig zal de provincie hierin financieel ondersteunen.

9. Een Eerlijke en Sociale Energietransitie, Goed Klimaat

In de komende decennia staat er op het gebied van klimaat en energie veel op het spel. Het aardgas raakt op, de energieproductie moet anders met minder CO₂ uitstoot. We moeten paal en perk stellen aan de teruggang van biodiversiteit. Het moet met minder impact voor de leefomgeving en het moet anders.

De PvdA stond met een aantal andere partijen aan het begin van het zogenaamde Klimaatinitiatief. Samen met vrijwel alle partijen in Provinciale Staten heeft de PvdA spijkerharde afspraken gemaakt over de doelen in Gelderland: in 2030 is in Gelderland 55% CO₂-reductie gerealiseerd en wordt 55% van onze energie duurzaam opgewekt. In 2050 is onze provincie volledig CO₂- en energieneutraal. Tot en met 2030 is daarvoor jaarlijks nu al €30 miljoen beschikbaar. De Gelderse afspraken zijn ambitieuzer dan die van de Rijksoverheid. Tornen aan deze afspraken zal door de PvdA niet worden geaccepteerd. Het betekent maximale inzet van alle betrokken partijen – provincie, gemeenten, woningcorporaties, energiebedrijven, netwerkbedrijven en vele anderen – om deze doelen te halen. Daar zal eerder geld bij moeten dan dat we het met de bestaande budgetten redden.

Benut alle mogelijkheden

Benut alle mogelijkheden om energie op te wekken die voor de hand liggen: zonne-energie op daken van woningcomplexen, schoolgebouwen, sportcomplexen. Integreer panelen in geluidswallen, optimaliseer het gebruik van overheidsgebouwen en publieke voorzieningen. De PvdA wil harde afspraken met de industrie maken zodat alle onbenutte daken op industrieterreinen binnen afzienbare tijd voorzien zijn van zonnepanelen. De Gelderse windvisie moet worden uitgevoerd en omwonenden van windmolens moeten meeprofiteren van de opgewekte energie.

Lage Inkomens gaan verdienen

Voor de PvdA is essentieel dat we oog blijven houden voor een aanpak in solidariteit. Energiebesparing, anders omgaan met water, meer aandacht voor gezond voedsel mogen geen voorrechten zijn van mensen met een goed inkomen. Iedereen moet van maatregelen profiteren. Maatregelen die gericht zijn op duurzaam zijn maatregelen gericht tegen armoede: het moet gezonder, het moet schoner voor iedereen.

Voor huurders en voor huiseigenaren met een krappe beurs regelt de provincie voorfinanciering. Daarvoor kan maatschappelijk kapitaal zoals bij corporaties en de energiesector worden benut. Projecten waarbij woningcorporaties experimenteren met elektrische oplaadpunten waarmee energie die op daken wordt opgewekt wordt overgeslagen in elektrisch vervoer en de huurders hiervan meeprofiteren worden door de provincie gestimuleerd.

Werkgelegenheid

De investeringen die de komende jaren nodig zijn in meer schone energieopwekking, in het duurzaam vergroenen van wijken en dorpen bieden ook een uitgelezen kans om mensen aan het werk te krijgen. De veranderingsprocessen die op ons afkomen vragen om een andere economie, meer regionaal en meer gericht op het voorkomen van schade aan natuur en leefomgeving. Voor de provincie is hierin een hoofdrol weggelegd.

Samenwerking

Samenwerking tussen overheden, maatschappelijk betrokken bedrijven en organisaties uit de publieke sector als onderwijs, zorg en woningbouw is cruciaal. Dat geldt nog meer voor het scheppen van ruimte voor initiatieven van inwoners individueel en voor nieuwe collectieven als energie coöperaties (b.v. in Rivierenland Bommelerwaard, Lingewaard, Thermo Bello in Teuge) en maatschappelijke gebiedsontwikkelaars (b.v. het eco dorp in Teuge). Met de gemeenten worden prestatieafspraken gemaakt. In de provinciale aanpak staan dwarsverbanden tussen beleidssectoren centraal, een meer integrale aanpak, die doorwerkt in de omgevingsvisie en de omgevingsplannen. Ruimtelijk beleid en oog voor energie en klimaat gaan hand in hand. Maak gebruik van de resultaten van het Gelders Energie Akkoord en jaag Regionale Energie Strategieën aan. Zet samen met gemeenten en woningcorporaties in op een verdubbeling van het elektrisch rijden door verbetering in de infrastructuur van opladers. Met gemeenten, waterschappen, actieve inwoners en maatschappelijke organisaties brengen we de klimaatrisico's in de (grote) steden en de regio's in kaart.

Samen met bewoners

De PvdA richt zich in Gelderland op maatregelen en initiatieven op het gebied van Energie (transitie), Klimaat (adaptatie) en Gebiedskwaliteit (biodiversiteit, groen en voedsel). Voor de PvdA is het belangrijk dat in

het beleid in de komende jaren ruim aandacht is voor de inbreng van inwoners en ondernemers.

Met het NME-veld en de GMF activeren we inwoners, scholen, dagverblijven om mee te doen met het versterken van acties om de klimaatadaptatie te versnellen.

De provincie besteedt extra aandacht aan het overdragen van kennis en informatie over maatregelen die een duurzamer ontwikkeling beogen. Inwoners en bedrijven (inclusief de agrarische sector) worden uitgenodigd hier actief gebruik van te maken.

CONCEPT

10. Bestuur en Financiën

De provincie is een bijzondere schakel in het openbaar bestuur in Nederland. Zij is vooral het bestuur voor andere besturen, gemeenten, waterschappen, het Rijk. De directe relaties met inwoners zijn beperkt. Dat hoor je als je aan mensen vraagt waar ze wonen: in Tiel, in Rheden, in Winterswijk, in Heerde. Zelden zegt iemand: ik woon in Gelderland.

Dat wil niet zeggen dat provincies geen betekenis hebben voor hun inwoners, integendeel, op een aantal gebieden regelen provincies zaken die onmisbaar zijn voor een prettig leven. Openbaar vervoer, het provinciale wegennet, recreatiegebieden, natuur. Dat zijn terreinen waar de provincies direct effect hebben met hun maatregelen. Hiernaast zijn provincies ook belangrijk voor b.v. de regionale economie, voor cultuur en voor ruimtelijke ordening.

Actief betrekken van inwoners en bedrijven, samenwerken met gemeenten

Omdat die provincie bijzonder is en omdat de relaties met burgers en bedrijven minder direct zijn, is het voor de PvdA extra belangrijk om kritisch te kijken naar de omgang met inwoners. Dat geldt voor Provinciale Staten, voor het dagelijks bestuur GS en voor de ambtelijke organisatie.

De afstand is groter en dus moet je als bestuurslaag extra inspanningen door een goede informatievoorziening in algemene zin. Maak zichtbaar waar de provincie mee bezig is. En in meer specifieke situaties zal extra aandacht gegeven moeten worden aan het informeren en actief betrekken van inwoners en bedrijven bij het maken van beleid en het voorbereiden van maatregelen.

De provincie werkt vaak samen met gemeenten, op basis van een 50-50 verdeling van de kosten. Wat de PvdA betreft moet dit anders. Bij financieel armlastige gemeenten moet flexibel worden omgegaan met de verdeling van de kosten.

Zeggenschap en directe democratie

De PvdA wil dat in de bestuursperiode 2019 – 2023 experimenten worden uitgezet met vormen van directe democratie, zoals een referendum en een internetraadpleging over cruciale besluiten die in deze bestuursperiode moeten worden genomen. We beperken dat bij wijze van experiment tot drie besluiten waarvan minimaal 1 referendum. Daarvoor moet in Gelderland een referendumverordening worden ingevoerd.

Geef inwoners de ruimte

We proberen 21^e eeuwse problemen op te lossen met een 19^e eeuws bestuur. Dat moet anders, inwoners moeten meer ruimte krijgen om grip te hebben op hun leefomgeving. Je kunt inwoners ruimte geven om zelf op eigen schaal oplossingen te maken. Geen oplossingen die op voorhand in de eigen agenda van het provinciaal bestuur passen, maar uitzoeken of het mogelijk is om de eigen agenda van maatschappelijke initiatieven leidend te laten zijn. Op lokaal niveau wordt daar driftig mee geëxperimenteerd, de PvdA wil ook op provinciaal niveau zoeken naar ruimte. Dat kan tot regionale verschillen leiden maar dat is niet het eerste argument. Het democratisch karakter moet geborgd zijn, geen uitsluiting en nieuwe afstand scheppen. Het is wel de moeite waard om te kijken wat kan. Dat begint met het instellen van een platform dat tot 1,5 jaar na de verkiezingen de tijd krijgt om te experimenteren, nieuwe werkvormen uit te proberen, discussies te initiëren. Het platform wordt gestuurd door politiek onafhankelijke burgers. Er komt een beperkt budget om e.e.a. van de grond te brengen. Een inspirerend voorbeeld is te vinden in de Bommelerwaard, waar de Energie coöperatie Bommelerwaard van onderop de eigen energie voorziening regelt.

Jongerenparticipatie

Door middel van een jongerenparlement kunnen jongeren meer betrokken worden bij de opgaven van de provincie. De provincie heeft al veel in gang gezet op het gebied van jongerenparticipatie. Dit moet verder uitgebreid worden door bijvoorbeeld het opzetten van een jongerenparlement.

Pop-up leerplaatsen

Het gaat om complexe zaken, die om nieuwe kennis en competenties vragen: netwerken, sociale media gebruiken, anders inspelen op conflict situaties. Dat geldt voor politici, ambtenaren en voor burgers. Het is de moeite waard om in de Gelderse regio's en in aantal steden pop-up leerplaatsen in te richten waar mensen kortlopend met en van elkaar kunnen leren. Geen academie met goedbetaalde docenten maar leerplaatsen waar betrokkenen samen leren en waar actieve inwoners ingezet worden als leermeesters.

NUON-kapitaal investeren gedurende de bestuursperiode 2019-2023

In 2014 en 2015 heeft de provincie Gelderland, mede op initiatief van de PvdA, €250 miljoen extra geïnvesteerd in de Gelderse economie om de effecten van de economische crisis te bestrijden.

In het coalitieakkoord van 2015-2019 is €300 miljoen uit het NUON-stamkapitaal benut om te investeren in structuurverbetering van de Gelderse economie. Met de tussenbalans, de zogenaamde Midterm Review, in 2017 hebben Provinciale Staten nog eens €130 miljoen vrijgemaakt voor directe investeringen in onder meer Wonen, Cultuur, Natuur en Energie.

Voor de bestuursperiode 2019-2023 wil de PvdA de vrije financiële ruimte benutten, alsmede nog een extra uitname uit het stamkapitaal, om in drie stappen te investeren:

Wij investeren in onze prioriteiten: het Pact voor de Publieke Sector, het verduurzamen van woningen van mensen die zelf de middelen niet hebben, armoedebestrijding, een eerlijke energietransitie, een gezonde provincie, klimaatadaptatie en klimaatmitigatie, toekomstbestendig steengoed benutten, toekomstbestendig terugbouwen, mobiliteit in het buitengebied en leefbaarheid.

Wij dagen de Gelderse regio's, organisaties en inwoners uit om met regio-overstijgende plannen te komen die een stevige verbetering geven aan de structurele werkgelegenheid, energietransitie, klimaatdoelstellingen en tegengaan van maatschappelijke tweedeling.

Tenslotte willen wij een deel van het NUON-kapitaal opzij zetten en inzetten op het moment dat een nieuwe economische crisis uitbreekt, zoals we dat in 2014 en 2015 hebben gedaan. We willen snel en slagvaardig kunnen reageren om de effecten van een nieuwe crisis op te vangen.

Betrekken inwoners bij investeringen

Het NUON-stamkapitaal blijft aanleiding voor debat en discussie. Moet de provincie dit geld blijven beheren, of (verstandig) investeren? De PvdA wil dat tijdens de bestuursperiode 2019-2023 de inwoners van Gelderland directer betrokken zijn bij discussie en besluiten over investeringen vanuit het NUON-kapitaal. De voorstellen over pop-up leerplaatsen, jongerenparticipatie en de zoektocht naar meer ruimte voor initiatieven van onderop zijn hierbij te betrekken. Ook het model van de Nijmeegse besluitvorming over de inrichting van Plein 1944 is een inspirerend voorbeeld.